

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни**

"Релігієзнавство"

**для студентів галузі знань
1401 "Сфера обслуговування"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри філософії і політології.
Протокол № 2 від 10.09.2014 р.

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: Кузь О. М.
Косова Ю. В.

Р 58 Робоча програма навчальної дисципліни "Релігієзнавство" для студентів галузі знань 1401 "Сфера обслуговування" денної форми навчання : [Електронне видання] / укл. О. М. Кузь, Ю. В. Косова. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 45 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм".

Вступ

Серед знань, потрібних фахівцям для успішної діяльності у своїй галузі, релігієзнавство належить до знань, без яких не можливе становлення кожної людини як особистості, формування її духовної культури.

Релігієзнавство як комплексна та відносно самостійна галузь знання складалося на межі загальної та соціальної філософії, історії філософії, соціології, антропології, психології, лінгвістики, етнології, археології та інших наук. Релігієзнавство вивчає закономірності виникнення, розвитку та функціонування релігії, її склад та компоненти, феномен релігії в історії суспільства, взаємозв'язок та взаємодію релігії та інших галузей культури, звертається до філософсько-світоглядних питань про людину, світ та суспільство. Одночасно релігієзнавство опирається на досягнення сучасної науково-технічної думки.

Викладання і засвоєння релігієзнавства є важливим внеском у гуманітаризацію освіти. Воно сприяє оволодінню досягненнями світової та вітчизняної культури, допомагає студентській молоді самовизначитись у світоглядних питаннях, формує духовні інтереси, ціннісну орієнтацію.

На основі наукових принципів ставлення до релігії, церкви, богослов'я і віруючих навчальна дисципліна "Релігієзнавство" покликана формувати власну позицію у ставленні студентів до вимог українського законодавства, а саме закону "Про свободу совісті та релігійні організації", навчати розрізняти особливості конфесійної діяльності релігійних організацій, аби підтримувати ті заходи, які спрямовані на відродження духовної культури української нації, на діалог і співробітництво віруючих і невіруючих в ім'я розвитку національної культури.

"Релігієзнавство" є варіативною навчальною дисципліною і вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" напряму підготовки 6.140103 "Туризм" для денної форми навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 1401 "Сфера обслуговування"	За вибором
Модулів – 2	Напрямок підготовки 6.140103 "Туризм"	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		1-й
Загальна кількість годин – 144		Семестр
		2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції
		34 год
		Практичні, семінарські
		34 год
		Самостійна робота
		76 год (у тому числі консультації – 6 год)
		Вид контролю залік (диференційований)
2 год		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить – 53 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів цілісної, логічної, послідовної системи світоглядних знань про походження та сутність релігії, її місце і роль у соціально-політичному, духовно-моральному житті суспільства.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

аналіз, раціональне та критичне оцінювання структурних компонентів релігії в їх становленні, еволюції та функціонуванні для самовизначення у світоглядних питаннях, духовних інтересах та цінностях;

конкретизація гуманітарних знань студентів стосовно аналізу релігії;
оволодіння навичками спілкування з носіями інших світоглядних позицій;

затвердження гуманістичних цінностей сучасного світу, що сприяє цивільній згоді між представниками різних віросповідань.

Об'єктом навчальної дисципліни є релігія як тип світогляду і світовідчуття, одна зі сфер духовного життя, спосіб практично-духовного освоєння світу суспільством, групою, індивідом і особистістю.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності виникнення, розвитку та функціонування релігії, її різноманітні феномени, взаємозв'язки та взаємний вплив релігії та інших областей культури.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши частину навчальних дисциплін гуманітарного циклу. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Філософія", "Історія української культури", "Політологія", "Соціологія", "Психологія", "Історія".

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

різні аспекти сутності релігії, її місце та роль в житті людини та суспільства;

чим відрізняється релігієзнавство від теології – вчення про Бога;

причини виникнення та існування релігії, типологію світових релігій;

міжнародні релігійні організації та про їхню участь в екуменічному, миротворчому, екологічному русі;

особливості впливу релігії на різні сфери духовного життя суспільства;

віросповідання, які існують в Україні;

вміти:

формувати власне ставлення до світової духовної культури, її цінностей та розрізняти особливості конфесійної діяльності релігійних організацій в Україні;

орієнтуватися в питаннях відносин між релігією, релігійними установами і державою;

долати різні перекручення стосовно питань релігії та церкви, пов'язані з довготривалим пануванням державного атеїзму в Україні;

брати участь у заходах, спрямованих на відродження духовної культури української нації.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами соціально-особистісними і загальнонауковими компетентностями, що наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Компетентності, які формуються у результаті засвоєння навчальної дисципліни "Релігієзнавство"

Компетентність	Шифр компетентності
Компетентності соціально-особистісні	КСО
Інтелігентність, дотримання етичних норм поведінки	КСО.01
Відповідальність, турбота про якість роботи, що виконується	КСО.02
Чесність	КСО.03
Адаптивність і комунікабельність	КСО.04
Ініціативність, наполегливість у досягненні мети	КСО.05
Порядність	КСО.06
Організованість	КСО.07
Працездатність, здатність до самовдосконалення	КСО.08
Креативність, здатність до системного мислення	КСО.09
Дисциплінованість	КСО.10
Здатність до критики й самокритики, толерантність	КСО.11
Орієнтація на досягнення життєвого успіху та здорового способу життя	КСО.14
Компетентності загальнонаукові	КЗН
Базові знання основ філософії, логіки, психології, політології, правознавства, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до логічного мислення	КЗН.01

Структура складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведена в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Релігія як феномен духовної культури

Тема 1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна

1.1. Предмет релігієзнавства як науки і як навчальної дисципліни. Релігієзнавство як галузь знань. Виникнення та становлення релігієзнавства як окремої галузі знань. Методи дослідження релігієзнавства, комплексний підхід.

1.2. Релігієзнавство як навчальна дисципліна. Мета та завдання курсу. Предмет, методи, поняття, терміни. Світоглядна спрямованість релігієзнавства.

1.3. Основні розділи: історія і теорія релігії, філософія релігії, соціологія релігії, психологія релігії, феноменологія релігії, антропологія релігії, культурологія релігії, вільнодумство.

Тема 2. Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії

2.1. Богословсько-теологічний та філософський підходи до вивчення релігії. Особливості наукового методу пізнання релігії. Визначення релігії. Теологічні концепції. Філософські та соціальні інтерпретації. Психологічні та біологічні концепції визначення релігії. Етнологічні теорії. Елементи і структура релігії. Релігійна свідомість. Релігійна діяльність. Релігійні відносини. Релігійні організації.

2.2. Функції релігії. Роль релігії. Релігія як явище духовної культури. Основні типи наукових та богословських теорій походження релігії. Наукові теорії походження релігії. Міфологічна теорія походження релігії (Ф. Мюллер). Анімістична теорія (Е. Тейлор, Г. Спенсер, Г. Купов). Аніматизмічна теорія (Богораз В. Г., Штернберг Л. Я.). Концепція преанімізму (Р. Маретт, Л. Леві-Брюль). Преанімізм Е. Дюркгейма. Магічна теорія Д. Фрезера. Психологічна теорія З. Фрейда. Прамонотеїстична концепція (Патер, Шмідт, Е. Ленг).

2.3. Історичний характер релігії. Причини виникнення релігії. Магія. Первісне чаклунство. Соціальна основа магічних обрядів. Фетишизм — вірування у надприродні властивості матеріальних предметів. Анімізм. Анімістичні форми вірувань, які існують у примітивних суспільствах.

Тотемізм. Корені тотемізму. Тотеми та їхня міфологізація. Тотеми в сучасних відсталих племен.

Знахарство. Знахарство як форма релігії. Народна медицина і знахарство. Анімалізм – сукупність магічних обрядів і вірувань. Уявлення про існування родового покровителя у вигляді тварини або рослини. Залишки анімалістичних уявлень у монотеїстичних релігіях.

Аніматизм. Витоки аніматизму. Основа аніматизму – віра в предмети природи, що мають ті ж властивості, що й людина.

Шаманізм як форма релігії. Початки шаманізму. Корені шаманізму, шаманське уявлення про духів. Етапи еволюції шаманізму.

Тема 3. Релігійні системи стародавнього світу

3.1. Релігії народів Малої Азії і Східного Середземномор'я.

3.2. Релігія стародавнього Єгипту.

3.3. Релігія античної Греції.

3.4. Стародавня римська релігія. Еллінізація римської релігії. Виникнення культу імператора.

Тема 4. Національні релігії

4.1. Пізні національні релігії. Загальна характеристика.

4.2. Іудаїзм – перша монотеїстична релігія. Соціально-економічні умови виникнення і розвитку іудаїзму, його історичні форми. Сучасний іудаїзм та його напрями. Особливості іудейської догматики, культу. Священні книги іудаїзму: Тора, Танах, Талмуд.

4.3. Національні релігії Сходу. Релігія Вед. Брахманізм. Віровчення, культ Упанішад.

Зороастризм, маздеїзм: віровчення, культ, етична система. Священна книга Авеста.

Мітраїзм. Особливості віровчення і культу.

Індуїзм. Походження, віровчення, культ. Основні напрями індуїзму.

Джайнізм. Віровчення, етика джайнізму. Спосіб життя джайнів. Джайнізм в історії Індії.

Сікхізм. Причини виникнення. Віровчення, культ. Релігійно-політична та філософська система сікхізму.

Конфуціанство як соціальне вчення і релігія. Конфуціанство в історії Китаю.

Даосизм. Філософія даосизму. Даосизм в середньовічному Китаї. Пантеон даосизму.

Синтоїзм – японська національна релігія. Особливості синтоїзму, культ. Синтоїстична література. Догматика та обряди державного синто.

Тема 5. Буддизм: історія і сучасність

5.1. Умови виникнення та розвитку буддизму. Формування вчення про Будду. Світоглядні основи буддизму. Буддійська філософія – теоретична основа буддизму як релігійної системи, її характерні особливості та етико-практична спрямованість. Центральна концепція буддизму і значення терміну "дхарма". Концепція буддійської Нірвани. Віровчення і культ буддизму. Буддійський пантеон. Обряди, звичаї, свята. Основні напрями буддизму: хінаяна, махаяна, ламаїзм, їх виникнення та поширення. Основні положення ламаїзму.

5.2. Ламаїстська обрядність. Дзен-буддизм: виникнення та поширення. Особливості дзен-буддизму.

5.3. Міжнародні буддійські організації. Буддизм в Україні.

Тема 6. Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан

6.1. Витоки християнства. Соціально-економічні, політичні умови формування християнства. Ідейні джерела християнського віровчення. Новозавітна література про Христа. Формування церковної організації. Вчення ранніх християн. Секти, ересі. Християнські громади і держава. Перетворення християнства на державну релігію Римської імперії. Поширення та еволюція християнства, формування його догматики, культу, символу віри. Біблія як священна книга: історія її виникнення, структура та основний зміст головних частин. Тлумачення Біблії.

6.2. Розколи християнства: утворення самостійних церков, поділ на західну і східну; реформація і утворення протестантських церков. Науково-історична, філософська та релігійна оцінка християнства в контексті його двохтисячоліття.

Тема 7. Православ'я

7.1. Православ'я. Загальна характеристика. Організаційна структура. Помісні православні церкви. Віросповідні і культові особливості. Регіони поширення.

7.2. Введення християнства на Русі і духовна культура східних слов'ян. Феодосій і Нестор. Філософсько-релігійні погляди слов'янофілів: Хом'якова О. С., Аксакова К. С., Кірієвського І. В. Філософсько-релігійні погляди М. Бердяєва, С. Булгакова, Д. Мережковського, В. Розанова, П. Флоренського, С. Франка, П. Струве.

Тема 8. Католицизм

8.1. Католицизм – римсько-католицька церква: особливості віросповідні, культові й організаційні. Ватикан і папство. Еволюція соціальної доктрини і соціальної політики Ватикану. XXI Вселенський (II Ватиканський) собор (1962–1965) і політика аджорнаменто (оновлення, пристосовництво). Ставлення Ватикану до національно-визвольного руху, революційних процесів у "третьому світі". Ліві течії католицизму, "теологія визволення".

8.2. Східна політика Ватикану. Католицько-православний діалог. Католицизм в Україні, історія і сучасність.

8.3. Сучасний католицизм про співвідношення науки, філософії, релігії. Принцип гармонії віри і розуму.

Тема 9. Протестантизм

9.1. Ранній протестантизм. Соціально-економічні, політичні, релігійні передумови виникнення раннього протестантизму. Особливості протестантської філософії і теології. Ортодоксальна теологія М. Лютера, Ж. Кальвіна, У. Цвінглі. Догматика, культ та діяльність лютеранства, кальвінізму, англіканства, анабаптизму.

9.2. Пізній протестантизм. Ліберальна теологія (Ф. Шлейєрмахер, Е. Трельч, А. Гарнак). "Діалектична теологія" К. Барта, Р. Бультмана, Р. Нібурга. Екзистенціальна теологія П. Тілліха, теологія "мертвого Бога" (Дж. Кобб, Ш. Огден), теологія надії (Ю. Мальтман).

9.3. Секти протестантизму. Сучасний баптизм. Віровчення і культова практика баптизму. Історична еволюція баптизму. Баптизм в Україні. Сучасний адвентизм. Есхатологія і хіліазм як основа віровчення і культу. Адвентизм, його специфіка. Сучасне п'ятидесятництво. Екстатизм у віровченні і культурі п'ятидесятництва. Вчення про святий дух. "Хрещення святим духом" (глосолалія). Свідки Єгови. Есхатологія і хіліазм у догматиці єговізму. Теократизм у вченні і організації "Свідки Єгови". Всеукраїнський союз об'єднань євангельських християн-баптистів (ВСОЄХБ). Всесвітня Методистська Рада (ВМР). Всесвітні релігійні центри.

Тема 10. Іслам

10.1. Суспільно-історичні причини виникнення ісламу. Його ідейні джерела. Вплив мусульманської ідеології в арабському світі. Мусульманське віровчення, культ, обряди, свята, принцип єдинобожжя, вчення про передбачення, есхатологія. Коран. Суна. Шаріат. Мусульманське право.

10.2. Основні напрями в ісламі: сунізм, тиїзм, харіджизм. Основні напрями мусульманської теології. Мутазіліти. Мутакалліми. Філософія суфізму. Філософська концепція "двох релігій". Шляхи відтворення "істинної релігії" і реформування релігії "спотворення".

10.3. Мусульманське сектанство. Іслам в Україні. Зростання впливу ісламу у постколоніальний період. Наслідки сучасної політизації ісламу та ісламізації політики. Фундаменталізм.

Змістовий модуль 2

Сучасне становище релігій у світі та в Україні

Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії

11.1. Причини виникнення нетрадиційних релігій і синкретичних культів. Перспективи розвитку і поширення неорелігій.

11.2. Релігія і містика. Спільне та відмінне між ними. Різновиди містицизму нового часу. Проникнення містицизму в наукову сферу та поширення його серед молоді.

11.3. Характер вірування і діяльність найбільш поширених міжнародних нетрадиційних релігійних організацій: Біле братство, Товариство свідомості Крішни, Товариство трансцендентальної медитації тощо. Езотеричні об'єднання: Реріхівське товариство, Асоціація "Живої етики", послідовники Олени Блаватської, Данила Андреева, Олеса Бердника.

11.4. Нові релігійні течії та організації в Україні. Богородична Церква. Церква Ісуса Христа святих останніх днів (мормони). Новоапостольська Церква, Помісна Християнська Церква. Церква Христа, Церква Нового Єрусалиму.

11.5. Релігії орієнталістського напруму, неозязичництво та сайєнтологічні рухи. Послідовники Саї Баби. Шрі Чинмая. Ото-центр. Вселенська Чиста Релігія. Дзен-буддизм. Нітірен. Аум Сінрікьо. Синтетичні релігії: Велике Біле Братство. Церква Єднання. Всесвітня Віра Бахаї. Езотеричні об'єднання: теософія, Братство Грааля. Рідна Віра, РУНВіра, Собор Рідної віри. Ладовірство. Діанетика. Наука розуму. Християнська наука. Сатанізм. Прогноз неорелігійного процесу.

Тема 12. Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні

12.1. Дохристиянські вірування українців. Язичницька сакральна культура і її вплив на традиційне православ'я та на сучасні неоязичські вірування. Становлення Християнства на українських землях. Християнство в державі Київська Русь. Православна церква в Україні під владою Литви і Польщі. Берестейська унія. Українська православна церква під владою Москви.

12.2. Роль православ'я в історії суспільства, держави, вітчизняної культури: історичні віхи в розвитку православ'я в дореволюційний період; еволюція православ'я в радянському суспільстві – соціально-політична переорієнтація церкви. Науково-історична оцінка 1000-ліття хрещення Русі. Українська автокефальна православна церква та її історія.

12.3. Українська греко-католицька церква та її історія. Сучасне становище Української греко-католицької церкви.

12.4. Релігійне життя в Україні. Особливості духовного світу сучасного віруючого. Атеїзм і вільнодумство за умов світоглядного плюралізму. Законодавче закріплення свободи совісті. Межконфесійні і внутріконфесійні колізії. Екуменічні та етноінтегративні процеси в українському християнстві. Релігія в державотворчих процесах в Україні. Вплив української діаспори на релігійні процеси в Україні. Проблема національної церкви в українському відродженні.

Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури

13.1. Закономірний характер виникнення вільнодумства. Форми вільнодумства: скептицизм, пантеїзм, деїзм, атеїзм.

13.2. Вільнодумство стародавнього Сходу. Вільнодумство у Стародавній Греції і Римі (Демокрит, Епікур, Лукрецій Кир).

13.3. Вільнодумство епохи Середньовіччя та епохи Відродження. Особливості прояву вільнодумства на Сході (Омар Хайям, Фарабі, Ібн-Сіна). Вільнодумство в Середньовічній Європі (Ф. Бекон, П. Абеляр). Теорія двоїстої істини (Ібн Ротд, С. Брабантський). Лоренцо Валла, Еразм Роттердамський. Пантеїстичні ідеї вчення Д. Бруно, Л. Ваніні.

13.4. Вільнодумство Нового часу. Розвиток природничо-наукових основ атеїзму (Б. Спіноза, Д. Толанд). Атеїзм французьких матеріалістів (Д. Дідро, П. Гольбах, К. Гельвецій, Ж. Ламетрі). Епоха просвітництва.

I. Кант та його критика богословських доказів існування Бога. Суть "Нової" релігії Л. Фейєрбаха. Формування атеїзму К. Маркса і Ф. Енгельса. Політичний атеїзм В. Леніна. Сучасне вільнодумство й атеїзм (К. Ламонт, Б. Рассел, Ж. Сартр, З. Фрейд, Е. Фромм).

13.5. Вільнодумство в Україні (Г. Сковорода, Т. Шевченко, М. Дрогоманов, І. Франко, Л. Українка)

Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин

14.1. Наукове розуміння свободи совісті. Демократичні принципи нового українського законодавства про свободу совісті та релігійної орієнтації.

14.2. Соціальне, юридичне, економічне, ідеологічне забезпечення свободи совісті в Україні. Відокремлення церкви від держави та школи від церкви. Свобода совісті за умов соціалізму. Наслідки порушення свободи совісті в радянський період. Актуальні проблеми державно-церковних відносин у сучасних постсоціалістичних країнах колишнього Радянського Союзу, а також країнах Східної Європи, США, Англії, Іспанії та ін.

14.3. Свобода релігійної організації, принципи реєстрації та регламентації діяльності. Місіонерська діяльність. Євангелізація і прозелітизм, їх правове регулювання.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 3).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Денне відділення				
	усього	лекційні	семінарські	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Релігія як феномен духовної культури					
<i>Тема 1.</i> Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна	8	2	2	–	4
<i>Тема 2.</i> Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії	16	4	4	–	8
<i>Тема 3.</i> Релігійні системи стародавнього світу	8	2	2	–	4
<i>Тема 4.</i> Національні релігії	16	4	4	–	8
<i>Тема 5.</i> Буддизм: історія і сучасність	8	2	2	–	4
<i>Тема 6.</i> Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан	8	2	2	–	4
<i>Тема 7.</i> Православ'я	16	4	4	–	8
<i>Тема 8.</i> Католицизм	8	2	2	–	4
<i>Тема 9.</i> Протестантизм	8	2	2	–	4
<i>Тема 10.</i> Іслам	12	2	2	–	8
Разом за змістовим модулем 1	108	26	26	–	56
Змістовий модуль 2. Сучасне становище релігій в світі та в Україні					
<i>Тема 11.</i> Сучасні нетрадиційні релігії	12	2	2	–	8
<i>Тема 12.</i> Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні	8	2	2	–	4
<i>Тема 13.</i> Вільнодумство в історії духовної культури	8	2	2	–	4
<i>Тема 14.</i> Релігія і церква в системі державно-правових відносин	8	2	2	–	4
Разом за змістовим модулем 2	36	8	8	–	20
Усього годин за модулем (у тому числі консультації 6 год.)	144	34	34	–	76
Диференційований залік	2			2	
Поточні консультації	6				

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 4), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 4

Плани семінарських занять

Тема	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Релігія як феномен духовної культури			
<i>Тема 1.</i> Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна	1. Становлення поняття "релігія". Основні наукові та богословські теорії походження релігії. 2. Елементи і структура релігії. 3. Коріння та функції релігії	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 2.</i> Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії	1. Ранні форми релігії: магія, фетишизм, анімізм, тотемізм, знахарство, анімалізм, аніматизм, шаманізм	4	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 3.</i> Релігійні системи стародавнього світу	1. Релігії народів Малої Азії і Східного Середземномор'я. 2. Релігія стародавнього Єгипту. Релігія античної Греції. Стародавня римська релігія. Еллінізація римської релігії	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 4.</i> Національні релігії	1. Іудаїзм, його виникнення, особливості віровання, культу, організації, еволюція. 2. Релігія Вед. Брахманізм: першоджерела, віровчення, культ. 3. Зороастризм, маздаїзм: віровчення, культ. Священна книга Авеста. 4. Індуїзм, його походження, віровчення, культ, основні напрями. 5. Джайнізм: виникнення, віровчення, особливості етики. 6. Конфуціанство та даосизм як філософські вчення і релігія. 7. Синтоїзм, його значення в історії Японії	4	Основна: [1; 2]. Додаткова: [4; 6; 10]

1	2	3	4
<i>Тема 5. Буддизм: історія і сучасність</i>	1. Причини виникнення і теоретичні джерела буддизму. Особа Сідхартхи Гаутами як легендарного засновника буддизму. 2. Особливості віровчення, культу, організації буддизму. Тріпітака. 3. Основні напрями буддизму та їх особливості: хінаяна, махаяна, ламаїзм, дзен-буддизм. 4. Буддизм у сучасному світі. Буддизм в Україні	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 6. Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан</i>	1. Суспільно-історичні причини виникнення та ідейні передумови християнства. 2. Зародження та еволюція первісного християнства. Формування церковної організації, секти, ересі. 3. Віровчення християн, священні книги. 4. Перетворення християнства на державну релігію Римської імперії. Розколи християнства. 5. Наукова та релігійна оцінка християнства в контексті його двохтисячоліття	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3 – 5; 6, 10; 11]
<i>Тема 7. Православ'я</i>	1. Особливості віровчення, культу, організації православ'я. Помісні православні церкви. 2. Введення християнства на Русі і його роль у духовній культурі східних слов'ян. 3. Православ'я в Україні, особливості його конфесіонального устрою. 4. Модернізм у сучасному православ'ї	4	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3 – 7; 10; 11]
<i>Тема 8. Католицизм</i>	1. Особливості віросповідні, культові і організаційні у католицизмі. 2. Соціальна доктрина і соціальна політика Ватикану, ставлення до національно-визвольного руху. 3. XXI Вселенський (II Ватиканський) собор і політика оновлення католицизму. 4. Католицизм в Україні: історія і сучасність. Греко-католицька церква в Україні	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 4; 6; 8; 10; 11]

1	2	3	4
<i>Тема 9. Протестантизм</i>	<p>1. Виникнення та особливості віровчення, культу, організації протестантизму.</p> <p>2. Основні напрями раннього протестантизму та їх специфіка: лютеранство, кальвінізм, англіканство, анабаптизм.</p> <p>3. Пізній протестантизм та його особливості: баптизм, адвентизм, п'ятдесятництво, свідки Єгови, методизм та ін.</p> <p>4. Протестантизм в Україні, особливості його діяльності</p>	2	<p>Основна: [1; 2].</p> <p>Додаткова: [3; 4; 6; 10]</p>
<i>Тема 10. Іслам</i>	<p>1. Виникнення ісламу, особливості віровчення, культу, організації.</p> <p>2. Віросповідні джерела ісламу: Коран, Суна, Шаріат.</p> <p>3. Основні напрями в ісламі: сунізм, шиїзм, харіджизм та ін.</p> <p>4. Роль ісламу у сучасному світі, ісламський фундаменталізм.</p> <p>5. Іслам в Україні: стан, перспективи</p>	2	<p>Основна: [1; 2].</p> <p>Додаткова: [6; 9; 10; 11]</p>
Змістовий модуль 2. Сучасне становище релігій в світі та в Україні			
<i>Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії</i>	<p>1. Причини виникнення нетрадиційних релігій.</p> <p>2. Містицизм та релігія.</p> <p>3. Особливості вірування і діяльності сучасних нетрадиційних релігійних організацій.</p> <p>4. Нові релігійні течії.</p> <p>5. Прогнозування нерелігійного процесу</p>	2	<p>Основна: [1; 2].</p> <p>Додаткова: [6; 10]</p>
<i>Тема 12. Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні</i>	<p>1. Дохристиянські вірування українців.</p> <p>2. Історичні віхи в розвитку православ'я.</p> <p>3. Українська греко-католицька церква та її історія.</p> <p>4. Атеїзм і вільнодумство за умов світоглядного плюралізму.</p> <p>5. Проблема національної церкви в українському відродженні</p>	2	<p>Основна: [1; 2].</p> <p>Додаткова: [5; 6; 8; 10; 11]</p>
<i>Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури</i>	<p>1. Форми вільнодумства: скептицизм, пантеїзм, деїзм, атеїзм.</p> <p>2. Історія вільнодумства: античність, Середньовіччя, епоха Відродження, Новий час.</p> <p>3. Сучасне вільнодумство й атеїзм в Україні і світі</p>	2	<p>Основна: [1; 2].</p> <p>Додаткова: [3; 4; 6; 10]</p>

1	2	3	4
Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин	1. Моделі світу від давнини до сучасності. 2. Революція в астрономії й механіці. 3. Еволюційна теорія Дарвіна. 4. Сучасна картина світу в релігійних і науково-природничих моделях	2	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
Усього годин		34	

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 53 % (76 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (144 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за формування власної духовної культури. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до диференційованого заліку.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.

Таблиця 5

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Релігія як феномен духовної культури				
<i>Тема 1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> . Засвоєння теоретико-методологічних підвалин сучасного релігієзнавства; закріплення знань щодо структури та світоглядної спрямованості релігієзнавства як навчальної дисципліни та галузі знань; оглядове знайомство з основними розділами релігієзнавства	4	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 2. Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії</i>	Засвоєння історичної традиції генезису й розвитку релігії як духовного явища культури; вивчення теоретико-концептуального визначення релігії, її структурних складових та причин її виникнення. Огляд первинних форм релігії, їх витоки та етапи еволюції.	8	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 3. Релігійні системи стародавнього світу</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння основних закономірностей виникнення, генезису та занепаду релігійних систем стародавнього світу. Виконання есе за темами "Чи сприяє релігія прогресу людства", "Релігія, магія та наука", "Слов'янське язичництво – відродження традицій", "Поховальні культи та обряди – різноманіття та специфіка"	4	Захист есе	Основна: [1, 2]. Додаткова: [6, 10]

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5
Тема 4. Національні релігії	Вивчення лекційного матеріалу. Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; закріплення знань щодо особливостей віровчення, культу та етичної спрямованості національних релігій	8	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [4; 6; 10]
Тема 5. Буддизм: історія і сучасність	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння уявлень про еволюцію та напрями буддизму; розгляд особливостей віровчення, культу та організації буддизму. Виконання есе за темами: "Буддизм як перетворення онтологічно нещасної людини", "Вчення про причинно-залежний зв'язок та карму"	4	Захист есе	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
Тема 6. Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення принципів формування церковної організації, секти, ересі у християнстві; пошук інформації для доповнення питання про розколи християнства: утворення самостійних церков, поділ на західну і східну; реформація і утворення протестантських церков	4	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3 – 6; 10; 11]
Тема 7. Православ'я	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; визначення характеристики та особливостей віровчення, культу і організації православ'я. Виконання есе за темами: "Модернізм у сучасному православ'ї", "Яку роль відіграло православ'я в історії східнослов'янської держави", "Роль церкви у сучасній державі"	8	Захист есе	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3 – 7; 10; 11]

1	2	3	4	5
Тема 8. Католицизм	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення основних структурних компонентів католицизму; аналіз ролі інквізиції в історії католицизму. Виконання есе за темами: "Вплив релігії на історичні події", "Моє ставлення до релігійного принципу непротівлення злу насильством"	4	Захист есе	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 4; 6; 8; 10]
Тема 9. Протестантизм	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою. З'ясування особливостей протестантської філософії і теології	4	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [3; 4; 6; 10]
Тема 10. Іслам	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення основних структурних компонентів ісламу. Самостійне доповнення лекційного матеріалу відповіддю на питання щодо філософської концепції "двох релігій"	8	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 9; 10]
Усього за змістовим модулем 1		56		
Змістовий модуль 2. Сучасне становище релігій в світі та в Україні				
Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення характеру вірування і діяльності найбільш поширених міжнародних нетрадиційних релігійних організацій	8	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
Тема 12. Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння характеристики та особливостей релігійного життя в Україні, особливостей духовного світу сучасного віруючого	4	Захист есе	Основна: [1; 2]. Додаткова: [5; 6; 8; 10, 11]

1	2	3	4	5
	Виконання есе за темами "Атеїзм і вільнодумство за умов світоглядного плюралізму", "Моє ставлення до атеїзму"			
<i>Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння специфічних рис вільнодумства у його історичному розвитку	4	Презентація результатів	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
<i>Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин</i>	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння способів вирішення актуальних проблем державно-церковних відносин у сучасних постсоціалістичних країнах. Підготовка до колоквіуму	4	Колоквіум	Основна: [1; 2]. Додаткова: [6; 10]
Усього за змістовим модулем 2		20		
<i>Диференційований залік</i>		2		
Усього за модулем		76		

6.1. Есе

Есе являє собою твір-роздум невеликого обсягу з вільною композицією, невимушеністю оповіді, внутрішньою смисловою єдністю, продуманою структурою. Цей роздум містить відносно вузьке коло питань, які розкриваються, базуючись на раніше отриманому матеріалі. Есе повинно містити ясно виражене й аргументоване власне розуміння проблеми і особисте ставлення до неї, терміни, поняття, узагальнення, факти, приклади, пов'язані з конкретною проблемою. Теми есе пропонуються викладачем (або студентом з обов'язковим узгодженням її з викладачем).

Мета написання есе полягає у розвитку навичок самостійного творчого мислення та письмового викладу власних думок. Написання таких робіт дозволяє авторові навчитися чітко та грамотно формулювати думки, впорядковувати інформацію, використовувати основні категорії аналізу, виділяти причинно-наслідкові зв'язки, аргументувати висновки.

Есе повинно містити: виклад сутності поставленої проблеми, самостійний аналіз із використанням концепцій та аналітичного інструментарію, розглянутих в межах дисципліни, висновки, що узагальнюють авторську позицію.

Існує кілька прийомів написання есе, які допомагають організувати думки студента.

1. **Хронологія.** Відштовхуючись від обраної теми, необхідний хронологічно послідовний виклад подій, але треба уникати детального опису всіх подій, які відбувалися в згаданий час.

2. **Оповідання.** Есе набуває вигляд повісті, яка починається з певної історії або дії. У процесі необхідно демонструвати знання, які пов'язані з темою.

3. **Опис.** Зазначений прийом має спільні риси з оповіданням, однак наявність історії не є обов'язковою. При цьому характерними рисами такого есе є яскрава фантазія, що підтверджується багатою мовою, і цікаві деталі, які гарно використовуються в тексті.

4. **Порівняння.** Прийом застосовується в основному до питання, за яким потрібно описати, наприклад, досвід або ж невдачу.

Існують наступні підходи до написання вступу:

Стандартний. Цей підхід є найпоширенішим, але зовсім не "занудним". Щоб почати своє есе таким чином, необхідно відповісти мінімум на 6 питань: хто, що, коли, де, чому і як. Чимось нагадує прес-реліз, правда? Відповіді на ці питання повинні повідомити викладачу те, що йому очікувати. Незважаючи на кількість питань, відповіді на них повинні укластися в один абзац.

Несподіваний. Такий підхід шокує й зацікавлює. Це може бути все, що завгодно.

Дієвий. Такий початок змушує читача переміститися в сам процес, причини й наслідки, які впливають далі. Цей підхід зручний для коротких есе, де не потрібно описувати абсолютно все в деталях.

Авторитарний. Не дивуйтеся, є й такий. Цей підхід пропонує інформацію в наказовому тоні, що не може не шокувати читача. Створюється враження, що автор упевнений тільки в собі.

Інформативний. Перевага такого підходу в тім, що читач відразу ж одержує інформацію про те, що буде далі. Це може бути інформація про життя, про якусь ситуацію, або щось інше.

Із цитатами. Найкращий спосіб почати есе – обрати доречну цитату. Вона повинна відповідати темі есе. Прислів'я та кліше краще не використовувати – це нудно й банально.

Діалоговий. Даний підхід стимулює початок есе як діалог із читачем. З іншого боку, це може бути просто потік думок з риторичними питаннями.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кт 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Обсяг есе повинен становити у друкованому варіанті 5 – 6 сторінок.

Есе повинне складатися з таких елементів, як:

титульна сторінка;

вступ (1 сторінка);

основна частина (2 – 3 сторінки);

висновок (1 сторінка);

список використаної літератури.

6.2. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Предмет релігієзнавства.
2. Методи дослідження релігієзнавства, комплексний підхід.
3. Світоглядна спрямованість релігієзнавства.
4. Поняття релігії як явища духовної культури.
5. Структура і функції релігії.
6. Корені релігії.
7. Походження релігії, первісні вірування.
8. Типи релігій. Загальний огляд релігій стародавнього світу.
9. Загальний огляд національних релігій у сучасну епоху.
10. Виникнення та особливості віровчення, культу, організації іудаїзма.
11. Священні книги та основні напрями іудаїзму.
12. Виникнення та особливості віровчення, культу, організації буддизму.
13. Основні напрями буддизму: хінаяна, махаяна, ламаїзм, дзенбуддизм.
14. Суспільно-історичні причини виникнення та ідейні передумови християнства.
15. Особа Ісуса Христа, еволюція первісного християнства, Святе Письмо і Святий Переказ.

16. Утворення християнських церков, перетворення християнства у державну релігію Римської імперії, розколи християнства.
17. Особливості віровчення, культу, організації православ'я.
18. Хрещення Київської Русі та його історичні наслідки.
19. Православ'я як державна релігія Росії.
20. Модернізм у сучасному православ'ї. Основні настанови Помісного собору Руської православної церкви 1988 року.
21. Православ'я в Україні. Історія української православної церкви.
22. Особливості віровчення, культу, організації католицизму.
23. Роль католицизму в історії Європи.
24. Модернізм у сучасному католицизмі. Основні настанови II Ватиканського собору.
25. Католицизм в Україні. Українська греко-католицька церква.
26. Виникнення, особливості віровчення, культу, організації протестантизму.
27. Ранній протестантизм: лютеранство, кальвінізм, англіканство.
28. Пізній протестантизм: методизм, баптизм, адвентизм.
29. Пізній протестантизм: п'ятдесятництво, свідки Єгови.
30. Протестантизм в Україні, соціально-політична орієнтація його послідовників.
31. Виникнення ісламу, особливості його віровчення, культу, організації.
32. Священні книги ісламу: Коран, Суна, Шаріат.
33. Основні напрями ісламу: сунізм, шиїзм, харіджизм.
34. Традиціоналізм і модернізм в ісламі. Ісламський фундаменталізм.
35. Іслам в Україні: стан і перспективи.
36. Міжнародні нетрадиційні релігійні організації: Біле братство, Товариство свідомості Крішні, Церква Уніфікації.
37. Міжнародні нетрадиційні релігійні організації: Церква сайєнтології, товариство трансцендентальної медитації, теософія О. Блаватської.
38. Вільнодумство як альтернатива релігії, форми вільнодумства.
39. Розвиток ідей вільнодумства та атеїзму в історії людства.
40. Атеїзм як суттєва сторона матеріалістичного світогляду.
41. Значення атеїзму для розвитку науки.
42. Діалог матеріалістів і віруючих щодо глобальних питань сучасності.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі консультацій, перевірки виконання есе, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

перевірка виконання індивідуального здавання.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, презентації (табл. 6).

Таблиця 6

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1. Релігія як феномен духовної культури	
<i>Тема 1.</i> Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна	Лекція проблемного характеру з питання "Світоглядна спрямованість релігієзнавства"
<i>Тема 2.</i> Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії	Міні-лекція з питання "Причини виникнення релігії"
<i>Тема 3.</i> Релігійні системи стародавнього світу	Лекція проблемного характеру з питання "Виникнення культу імператора", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Національні релігії	Міні-лекція з питання "Конфуціанство як соціальне вчення і релігія", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 5.</i> Буддизм: історія і сучасність	Лекція проблемного характеру з питання "Світоглядні основи буддизму", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 6.</i> Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан	Лекція проблемного характеру з питання "Виникнення та поширення християнства"

1	2
Тема 7. Православ'я	Міні-лекція з питання "Християнство і духовна культура східних слов'ян", банки візуального супроводу
Тема 8. Католицизм	Міні-лекція з питання "Католицько-православний діалог", банки візуального супроводу
Тема 9. Протестантизм	Лекція проблемного характеру з питання "Діалектична теологія" К. Барта, Р. Бультмана, Р. Нібурга", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 10. Іслам	Міні-лекція з питання "Мусульманське право", банки візуального супроводу
Змістовий модуль 2. Сучасне становище релігій у світі та в Україні	
Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії	Міні-лекція з питання "Характер вірування і діяльність найбільш поширених міжнародних нетрадиційних релігійних організацій", банки візуального супроводу
Тема 12. Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні	Лекція проблемного характеру з питання "Науково-історична оцінка 1000-ліття хрещення Русі"
Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури	Міні-лекція з питання "Вільнодумство в Україні"
Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин	Міні-лекція з питання "Євангелізація і прозелітизм, їх правове регулювання"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних відрізняються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С.Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі диференційованого заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку. **Диференційований залік** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських занять та виконання індивідуальних завдань (есе) проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення диференційованого заліку, та полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни на підставі результатів виконання ним усіх видів робіт на

лекційних, семінарських заняттях, самостійної роботи та написання підсумкової контрольної роботи.

Підсумковий контроль у формі **заліку** – загальна кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100), яка визначається як проста сума балів за результатами успішності студента. Сумарний результат у балах складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – незараховано".

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання заліку, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 59 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60.

Результат диференційованого заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і проставляється у відповідній графі "*Відомості обліку успішності*".

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 7

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Загально-культурні (загально-наукові, соціально-особистісні) компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 1. Релігія як феномен духовної культури.						100		
Знання, вміння та навички щодо виявлення та ґрунтовної оцінки значущості релігійних феноменів щодо аналізу соціокультурної та соціоекономічної підсистем суспільства	Здатність оперувати знаннями щодо теоретико-методологічної основи релігієзнавчої науки	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Засвоєння теоретико-методологічних підвалин сучасного релігієзнавства; закріплення знань щодо структури та світоглядної спрямованості релігієзнавства як навчальної дисципліни та галузі знань; оглядове знайомство з основними розділами релігієзнавства	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття стосовно об'єкта, предмета, методів та основних понять та термінів релігієзнавства	0,25
			4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння базових категорій, основних понять та термінів релігієзнавства; опрацювання лекційного матеріалу	Перевірка домашніх завдань		
	Здатність аналізувати, раціонально та критично оцінювати історичні традиції генезису релігії	2-3	Ауд.	4	Лекція	Тема 2. Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії	Робота на лекції	2
				4	Семінарське заняття	Засвоєння історичної традиції генезису й розвитку релігії як духовного явища культури; вивчення теоретико-концептуального визначення релігії, її структурних складових та причин її виникнення. Огляд первинних форм релігії, їх витоки та етапи еволюції	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Усна доповідь	1 5
			8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; закріплення знань щодо джерел формування релігії; виявлення особливостей та еволюції основних форм релігії	Перевірка домашніх завдань	2	

Продовження табл. 7

1	2	3	4		5	6	
Здатність аналізувати найбільш суттєві моменти генезису, розвитку та специфіки релігійних систем стародавнього світу	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Релігійні системи стародавнього світу	Робота на лекції	1
			2	Семінарське заняття	Розгляд релігійних систем Малої Азії та Східного Середземномор'я. Засвоєння специфіки релігій стародавнього Єгипту, античної Греції та Риму	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття.	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння основних закономірностей виникнення, генезис та занепад релігійних систем стародавнього світу. Виконання есе за темами "Чи сприяє релігія прогресу людства", "Релігія, магія та наука", "Слов'янське язичництво – відродження традицій", "Поховальні культу та обряди – різноманіття та специфіка"	Перевірка домашніх завдань	2
			Ауд.	4	Лекція	Тема 4. Національні релігії	Робота на лекції
СРС	8	Підготовка до занять		Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; закріплення знань щодо особливостей віровчення, культу та етичної спрямованості національних релігій	Перевірка домашніх завдань	2	
	Здатність усвідомлювати причини виникнення та особливі риси національних релігійних систем	5-6	Ауд.	4	Семінарське заняття	Розгляд соціально-економічних умов виникнення національних релігій; визначення та засвоєння загальної спрямованості та спільних рис національних релігійних систем. Викремлення особливостей віровчення, культу та етичної спрямованості іудаїзму, брахманізму, зороастризму та ін. національних релігій	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Термінологічний диктант
СРС				4	Лекція	Тема 5. Буддизм: історія і сучасність	Робота на лекції
			Ауд.	2	Семінарське заняття	Визначення причин виникнення та теоретичних джерел буддизму; розгляд особливостей віровчення, культу та організації буддизму. Розгляд основних напрямів буддизму та їх особливостей; визначення місця названої світової релігії у сучасному світі та Україні	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Доповідь
СРС				4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння уявлень про еволюцію та напрями буддизму; розгляд особливостей віровчення, культу та організації буддизму. Виконання есе за темами: "Буддизм як перетворення онтологічно нещасної людини", "Вчення про причинно-залежний зв'язок та карму"	Перевірка домашніх завдань
	Здатність усвідомлювати основні характеристики та теоретичні джерела буддизму,	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Буддизм: історія і сучасність	Робота на лекції
СРС				4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння уявлень про еволюцію та напрями буддизму; розгляд особливостей віровчення, культу та організації буддизму. Виконання есе за темами: "Буддизм як перетворення онтологічно нещасної людини", "Вчення про причинно-залежний зв'язок та карму"	Перевірка домашніх завдань

1	2	3	4	5	6			
Знання, вміння та навички щодо усвідомлення системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Здатність усвідомлювати соціо-політичні основи християнства, розуміти відмінність християнства як релігії. Здатність визначати місце і роль християнства у сучасному суспільстві	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Ознайомлення із соціально-економічними та політичними умовами формування християнства та ідейними джерелами християнського віровчення. Зародження та еволюція первісного християнства, та формування церковної організації, секти, ересі. Визначення сутності й місця християнства у сучасному світі	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття	0,5
		8	СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення принципів формування церковної організації, секти, ересі у християнстві; пошук інформації для доповнення питання про розколи християнства: утворення самостійних церков, поділ на західну і східну; реформація і утворення протестантських церков	Перевірка домашніх завдань	2
				4	Лекція	Тема 7. Православ'я	Робота на лекції	2
		9-10	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; визначення характеристики та особливостей віровчення, культури і організації православ'я	Перевірка домашніх завдань	2
				4	Семінарське заняття	Знайомство із особливостями віровчення, культури, організації православ'я. З'ясування значення, яке мало прийняття християнства на Русі. Розгляд особливостей конфесійного устрою православ'я в Україні	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Поточна к. р.	1 10
	Здатність демонструвати знання з основ православної культури, її значення та ролі у житті людини – формуванні особистості, ставлення до оточуючого світу, поведінки у повсякденному житті	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Католицизм	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Визначення особливостей віросповідання, культової діяльності і організації у католицизмі. Характеристика основних рис сучасної соціальної політики Ватикану. Ознайомлення із становищем католицизму в Україні – історія і сучасність. Розгляд співвідношення науки, філософії та релігії у сучасному католицизмі	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Термінологічний диктант	0,5 5
			4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення основних структурних компонентів католицизму; аналіз ролі інквізиції в історії католицизму	Перевірка домашніх завдань (рецензія на статтю)	4	
		11	СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення основних структурних компонентів католицизму; аналіз ролі інквізиції в історії католицизму	Перевірка домашніх завдань (рецензія на статтю)	4
				2	Лекція	Тема 8. Католицизм	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Визначення особливостей віросповідання, культової діяльності і організації у католицизмі. Характеристика основних рис сучасної соціальної політики Ватикану. Ознайомлення із становищем католицизму в Україні – історія і сучасність. Розгляд співвідношення науки, філософії та релігії у сучасному католицизмі	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Термінологічний диктант	0,5 5

1	2	3	4	5	6			
	Здатність орієнтуватися у передумовах виникнення та специфіці протестантизму і його основних напрямів	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Протестантизм	Робота на лекції	1
			2	Семінарське заняття	Визначення соціально-економічних, політичних, релігійних передумов виникнення раннього протестантизму та його основні напрями – лютеранство, кальвінізм, англіканство, анабаптизм. З'ясування особливостей протестантської філософії і теології. Виконання есе за темами "Чи сприяє релігія прогресу людства", "Релігія, магія та наука", "Слов'янське язичництво – відродження традицій", "Поховальні культури та обряди – різноманіття та специфіка", "Модернізм у сучасному православ'ї", "Яку роль відіграло православ'я в історії східнослов'янської держави", "Роль церкви у сучасній державі", "Вплив релігії на історичні події", "Моє ставлення до релігійного принципу непротивлення злу насильством"	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття	0,5	
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою	Перевірка домашніх завдань	2	
Знання, вміння та навички щодо узагальнення знань про основи світових релігійних систем для формування мотивації до усвідомленої моральної поведінки	Здатність аналізувати духовно-моральні основи культури ісламу та його місце у сучасному світі	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Іслам	Робота на лекції	1
			2	Семінарське заняття	Визначення суспільно-історичних причин виникнення ісламу, його ідейні джерела. З'ясування впливу мусульманської ідеології в арабському світі. Розгляд основних напрямів в ісламі: сунізм, тиїзм, харіджизм та основні напрями мусульманської теології. Колоквіум за змістовим модулем	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Захист есе	0,5 12	
		СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення основних структурних компонентів ісламу. Самостійне доповнення лекційного матеріалу відповіддю на питання щодо філософської концепції "двох релігій"	Перевірка домашніх завдань		
Змістовий модуль 2. Сучасне становище релігій у світі та в Україні								
		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Визначення причин виникнення нетрадиційних релігій і синкретичних культів. Порівняльна характеристика релігій і містики. Оглядове знайомство з новими релігійними течіями та організаціями в Україні	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Доповідь	0,5 5

1	2	3	4	5	6			
Знання, вміння та навички щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях та формуванні духовних і ціннісних орієнтирів	Здатність давати характеристики новим культурам, релігійним рухам, групам та сектам. Усвідомлювати методи вербування до сект, небезпеку для особистості та суспільства	14	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; вивчення характеру вірування і діяльності найбільш поширених міжнародних нетрадиційних релігійних організацій	Перевірка домашніх завдань	2
					Здатність усвідомлювати особливості дохристиянських вірувань слов'ян, особливостей духовного життя в Україні	15	Ауд.	2
	2	Семінарське заняття	Знайомство з дохристиянськими віруваннями українців – язичницька сакральна культура і її вплив на традиційне православ'я та на сучасні неоязичницькі вірування. Визначення причин і особливостей становлення християнства на українських землях	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Термінологічний диктант				0,5 5
	СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння характеристики та особливостей релігійного життя в Україні, особливостей духовного світу сучасного віруючого. Виконання есе за темами "Атеїзм і вільнодумство за умов світоглядного плюралізму", "Моє ставлення до атеїзму"		Перевірка домашніх завдань		
		Здатність узагальнювати знання, поняття та уявлення про вільнодумство в історії духовної культури	16	Ауд.		2	Лекція	Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури
	2				Семінарське заняття	Визначення закономірного характеру виникнення вільнодумства, його форми: скептицизм, пантеїзм, деїзм, атеїзм. Оглядова характеристика вільнодумства у різні історичні епохи	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття	0,5
	СРС		4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння специфічних рис вільнодумства у його історичному розвитку	Перевірка домашніх завдань	2	
			Здатність аналізувати та усвідомлювати оптимальні демократичні критерії існування державно релігійних відносин, необхідні для реалізації свободи совісті релігії та церкви в Україні та світі	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин
	2	Семінарське заняття				Визначення наукового розуміння свободи совісті та демократичних принципів нового українського законодавства про свободу совісті та релігійної орієнтації. Засвоєння принципів соціального, юридичного, економічного, ідеологічного забезпечення свободи совісті в Україні	Активна участь в обговоренні питань семінарського заняття. Підсумкова контрольна робота	0,5 18
	СРС	4		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за даною тематикою; засвоєння способів вирішення актуальних проблем державно-церковних відносин в сучасних постсоціалістичних країнах. Підготовка до колоквиум	Підготовка до підсумкової к. р.		
		Усього годин		144	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів та максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 8, 9.

Таблиця 8

Розподіл балів за темами

Теми змістового модуля		Лекції	Семинарські заняття	ДЗ	Есе	Доповідь	Рецензія на статтю	Термінологічний диктант	Поточні к.р.	Підсумкова к.р.	Σ
ЗМ1	Тема 1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна	1	0,25	-	-	-	-	-	-	-	1,25
	Тема 2. Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії	2	1	2	-	5	-	-	-	-	10
	Тема 3. Релігійні системи стародавнього світу	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5
	Тема 4. Національні релігії	2	1	2	-	-	-	5	-	-	10
	Тема 5. Буддизм: історія і сучасність	1	0,5	-	-	5	-	-	-	-	6,5
	Тема 6. Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5
	Тема 7. Православ'я.	2	1	2	-	-	-	-	10	-	15
	Тема 8. Католицизм.	1	0,5	-	-	-	4	5	-	-	10,5
	Тема 9. Протестантизм	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5
	Тема 10. Іслам	1	0,5	-	12	-	-	-	-	-	13,5
ЗМ2	Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії	1	0,5	2	-	5	-	-	-	-	8,5
	Тема 12. Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні	1	0,5	-	-	-	-	5	-	-	6,5
	Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5
	Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин	1	0,5	-	-	-	-	-	-	18	19,5
УСЬОГО		17	8	16	12	15	4	10	15	10	100

Максимальний бал на тиждень

Теми змістового модулю		Лекції	Семінарські заняття	ДЗ	Есе	Доповідь	Рецензія на статтю	Поточні к. р.	Термінологічний диктант	Підсумкова к. р.	Σ	
ЗМ1	Тема 1	1 тиждень	1	0,25	-	-	-	-	-	-	1	
	Тема 2	2 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	3,5	
		3 тиждень	1	0,5	-	-	5	-	-	-	6,5	
	Тема 3	4 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	3,5	
	Тема 4	5 тиждень	1	0,5	-	-	-	-	-	5	-	6,5
		6 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5
	Тема 5	7 тиждень	1	0,5	-	-	5	-	-	-	6,5	
	Тема 6	8 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	3,5	
	Тема 7	9 тиждень	1	0,5	-	-	-	-	10	-	-	11,5
		10 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5
Тема 8	11 тиждень	1	0,5	-	-	-	4	-	5	-	10,5	
Тема 9	12 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	-	3,5	
Тема 10	13 тиждень	1	0,5	-	12	-	-	-	-	-	13,5	
ЗМ2	Тема 11	14 тиждень	1	0,5	2	-	5	-	-	-	3,5	
	Тема 12	15 тиждень	1	0,5	-	-	-	-	5	-	6,5	
	Тема 13	16 тиждень	1	0,5	2	-	-	-	-	-	3,5	
	Тема 14	17 тиждень	1	0,5	-	-	-	-	-	18	19,5	
Усього		17	8	16	12	15	4	10	15	18	100	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 10

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку	для не диференційованого заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Брунько П. В. Релігієзнавство : учебно-методическое пособие / П. В. Брунько, О. Н. Кузь. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2004. – 242 с.
2. Філософія. Релігієзнавство. Логіка (Теоретичний курс) : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / [І. П. Білецький, К. В. Кислюк, І. В. Тарасенко та ін.]. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2008. – 560 с.

11.2. Додаткова

3. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту. – К. : Вид.емісійного товариства "Нове життя. Кемпус Крусейд Фор Крайст", 1992. – 1460 с.
4. Библия : Книги священного писания Ветхого и Нового Завета. – М. : Издание Московской патриархии, 1976. – 1160 с.
5. Брайтчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі / М. Ю. Брайтчевський. – К. : Наукова думка, 1998. – 259 с.
6. Гараджа В. И. Религиоведение : [учеб. пособ. для студ. вузов и препод. ср. школ] / В. И. Гараджа. – [2-е изд.]. – М. : Аспект Пресс, 1995. – 315 с.
7. Гече Г. Библейские истории / Г. Гече. – М. : Политиздат, 1989. – 318 с.
8. Губман Б. Л. Современная католическая философия : Человек и история / Б. Л. Губман. – М. : Высшая школа, 1988. – 188 с.
9. Ислам : краткий справочник. – М. : Наука, 1986. – 137 с.
10. Калінін Ю. А. Релігієзнавство : підручник / Ю. А. Калінін, Є. А. Харьковщенко. – К. : Наук. думка, 1998. – 335 с.
11. Каутский К. Происхождение христианства / К. Каутский. – М. : Политиздат, 1990. – 463 с.
12. Коран / пер. с араб. И. Ю. Крачковского ; [предисл. В. Беляева, П. Грязневича]. – М. : Раритет, 1990. – 527 с.

11.3. Інформаційні ресурси

13. Найвидатніші теологи і філософи світу та України [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>.
14. Справочные материалы, учебники, хрестоматии, энциклопедии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.philosophy.ru/edu/ref/ref.html>.
15. Тексты. Философия, теология XX–XXI вв. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.oba.wallst.ru/library/tema/sc/filos/for/xx_age.htm.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Релігієзнавство" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Релігія як феномен духовної культури					
Тема 1. Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна					
Сформувати навички щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях та формуванні духовних і ціннісних орієнтирів	Сутність поняття релігії, структури та світоглядної спрямованості релігієзнавства як навчальної дисципліни	Знання теоретико-методологічних підвалин сучасного релігієзнавства; структури та світоглядної спрямованості релігієзнавства як навчальної дисципліни та галузі знань.	Здатність оперувати знаннями щодо теоретико-методологічної основи релігієзнавчої науки	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо обґрунтування власної світоглядної позиції	Свідомо формулювати власні світоглядні установки та відповідально відноситись до власного світоглядного вибору
Тема 2. Релігія як предмет дослідження. Походження та форми релігії					
Сформувати навички щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях та формуванні духовних і ціннісних орієнтирів	Первинні форми релігії, їх витоки та етапи еволюції	Знання історичної традиції генезису й розвитку релігії як духовного явища культури; вивчення теоретико-концептуального визначення релігії, її структурних складових та причин її виникнення; первинних форм релігії, їх витоки та етапи еволюції	Здатність аналізувати, раціонально та критично оцінювати історичні традиції генезису і розвитку релігії як духовного явища культури	Презентувати результати аналізу історичної традиції генезису і розвитку релігії	Відповідальність за точність і коректність критичної оцінки розвитку релігії як духовного явища культури

	2	3	4	5	6
Тема 3. Релігійні системи стародавнього світу					
Сформувати навички щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях та формуванні духовних і ціннісних орієнтирів	Релігійні системи Малої Азії та Східного Середземномор'я	Знання специфіки релігійних систем стародавнього світу, а саме – Єгипту, античної Греції та Риму	Здатність аналізувати найбільш суттєві моменти генезису, розвитку та специфіки релігійних систем стародавнього світу	Презентувати результати аналізу суттєвих моментів генезису, розвитку та специфіки релігійних систем стародавнього світу	Самостійно, раціонально та критично оцінювати релігійні системи стародавнього світу з метою формування власного відношення до впливу їх на подальший розвиток релігій світу
Тема 4. Національні релігії					
Сформувати навички щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях та формуванні духовних і ціннісних орієнтирів	Визначення віровчення та культу іудаїзму, брахманізму, зороастризму та інших національних релігій	Знання соціально-економічних умов виникнення національних релігій. Виокремлення особливостей віровчення, культу та етичної спрямованості іудаїзму, брахманізму, зороастризму та інших національних релігій	Здатність усвідомлювати причини виникнення та особливі риси національних релігійних систем	Ефективно формувати комунікаційну стратегію стосовно загальної спрямованості та спільних рис національних релігійних систем	Відповідальність за точність і коректність критичної оцінки взаємного впливу національних релігій на світові релігійні системи
Тема 5. Буддизм: історія і сучасність					
Формування свідомого відношення до системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Визначення особливостей віровчення, культу та організації буддизму	Визначення причин виникнення та теоретичних джерел буддизму; розгляд особливостей віровчення, культу та організації буддизму, його основних напрямів; визначення місця у сучасному світі та Україні	Здатність усвідомлювати основні характеристики та теоретичні джерела буддизму, його моральні цінності	Презентувати впевнену орієнтацію у моральних цінностях, святинях та ритуалах буддизму	Самостійно і свідомо використовувати знання основ буддизму в процесі міжкультурної комунікації
Тема 6. Християнство: витоки, еволюція і сучасний стан					
Формування свідомого відношення до системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Християнство: сутність та особливості церковної організації	Знання соціально-економічних та політичних умов формування християнства та ідейних джерел християнського віровчення; зародження та еволюції первісного християнства та формування церковної організації, секти, ересі	Вміння визначати сутності й місце християнства у сучасному світі	Презентувати впевнену орієнтацію у моральних цінностях, святинях та напрямках християнства	Автономно і свідомо використовувати знання основ християнського віровчення в процесі міжкультурної комунікації

Продовження додатка А.
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Православ'я					
Формування свідомого відношення до системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Сутність та особливість віровчення православ'я	Знання особливостей віровчення, культу, організації православ'я; значення, яке мало прийняття християнства на Русі. Розгляд особливостей конфесійного устрою православ'я в Україні	Здатність демонструвати знання з основ православної культури, її значення та ролі у житті людини.	Презентувати здібність оцінювати значення і роль православ'я у житті послідовників цього напрямку християнства	Свідомо використовувати знання основ православної культури для формування ставлення до світу та власної поведінки у повсякденному житті
Тема 8. Католицизм.					
Формування свідомого відношення до системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Визначення особливостей віросповідання, культурної діяльності і організації у католицизмі	Знання особливостей віросповідання, культурної діяльності і організації у католицизмі. Характеристика основних рис сучасної соціальної політики Ватикану. Ознайомлення із становищем католицизму в Україні – історія і сучасність	Здатність усвідомлювати співвідношення науки, філософії та релігії у сучасному католицизмі	Презентувати результати співвідношення науки, філософії та релігії у сучасному католицизмі	Автономно і свідомо використовувати знання основ християнського віровчення в процесі міжкультурної комунікації
Тема 9. Протестантизм					
Формування свідомого відношення до системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Визначення особливостей віросповідання, культурної діяльності і організації у протестантизмі основних напрямів	Знання принципових ознак протестантизму. Визначення соціально-економічних, політичних, релігійних передумов виникнення раннього протестантизму та його основні напрями: лютеранство, кальвінізм, англіканство, анабаптизм	Здатність орієнтуватися у передумовах виникнення та специфіці протестантизму	Уміння компетентно викладати сутність і особливість протестантської філософії і теології	Свідомо використовувати знання основ протестантизму для формування ставлення до світу та побудови власної комунікації
Тема 10. Іслам					
Формування свідомого відношення до системи релігійних інститутів сучасності, що структурують та регулюють поведінку учасників соціальних взаємин	Сутність мусульманської релігії, назви основних напрямів ісламу	Визначення суспільно-історичних причин виникнення ісламу, його ідейні джерела. Розгляд основних напрямів в ісламі: сунізм, тиїзм, харіджизм та основні напрями мусульманської теології	Здатність аналізувати духовно-моральні основи культури ісламу та його місце у сучасному світі	Усвідомлення релігійної складової у сучасній суспільно-політичній системі арабського світу. З'ясування впливу мусульманської ідеології в арабському світі	Відповідально і свідомо формувати мотивації для моральної поведінки

1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 2. Сучасне становище релігій у світі та в Україні					
Тема 11. Сучасні нетрадиційні релігії					
Узагальнення знань про основи релігійних систем для формування мотивацій до усвідомленої моральної поведінки	Поняття "нетрадиційні релігії" та приклади нових релігійних течій	Знання причин виникнення нетрадиційних релігій і синкретичних культів. Оглядове знайомство з новими релігійними течіями та організаціями в Україні	Використовувати отримані знання для порівняльної характеристики релігії і містики	Презентувати здатність давати характеристику новим культурам, релігійним рухам, групам та сектам. Усвідомлювати методи вербування до сект, небезпеку для особистості та суспільства	Бути свідомим і відповідальним у можливому виборі того чи іншого релігійного напрямку чи секти
Тема 12. Релігія в Україні. Сучасне становище християнства в Україні					
Формування знань щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях	Християнство в Україні – витоки історії	Знайомство з дохристиянськими віруваннями українців – язичницька сакральна культура і її вплив на традиційне православ'я та на сучасні неоязичницькі вірування	Визначати причини і особливості становлення християнства на українських землях	Презентувати здатність ефективного формування комунікативної стратегії стосовно сучасного становища християнства в Україні	Автономно і свідомо формувати духовні і ціннісні орієнтири в сучасному світі
Тема 13. Вільнодумство в історії духовної культури					
Формування знань щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях	Сутність вільнодумства	Розуміння закономірного характеру виникнення вільнодумства, його форми: скептицизм, пантеїзм, деїзм, атеїзм. Оглядова характеристика вільнодумства у різні історичні епохи	Здатність узагальнювати знання, поняття та уявлення про вільнодумство в історії духовної культури	Презентувати результати узагальнення знань, понять та уявлень про вільнодумство в історії духовної культури	Відповідальність за визначення власної позиції до питання вільнодумства і атеїзму
Тема 14. Релігія і церква в системі державно-правових відносин					
Формування знань щодо використання базової системи настанов для успішного самовизначення у світоглядних питаннях	Визначати сутність поняття "свобода совісті", "місіонерська діяльність", "євангелізація" та "прозелітизм"	Розуміння свободи совісті та демократичних принципів нового українського законодавства про свободу совісті та релігійні орієнтації. Засвоєння принципів соціального, юридичного, економічного, ідеологічного забезпечення свободи совісті в Україні	Здатність аналізувати ступінь свободи релігійної організації, вміння визначати принципи регламентації місіонерської діяльності	Презентувати здібність давати визначення правовому регулюванню євангелізації та прозелітизму	Відповідальність та свідоме самовизначення у світоглядних питаннях

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	13
5. Теми та плани семінарських занять.....	15
6. Самостійна робота.....	18
6.1. Есе.....	22
6.2. Контрольні запитання для самодіагностики.....	24
7. Індивідуально-консультативна робота.....	26
8. Методи навчання.....	26
9. Методи контролю.....	28
10. Розподіл балів, які отримують студенти.....	31
11. Рекомендована література.....	39
11.1. Основна.....	39
11.2. Додаткова.....	39
11.3. Інформаційні ресурси.....	39
Додатки.....	40

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"Релігієзнавство"

для студентів галузі знань
1401 "Сфера обслуговування"
денної форми навчання

Самостійне електронне текстове мережне видання

Укладачі: **Кузь** Олег Миколайович
Косова Юлія Вікторівна

Відповідальний за випуск *Кузь О. М.*

Редактор *Ковальчук М. А.*

Коректор *Маркова Т. А.*

План 2015 р. Поз. № 11 ЕВ. Обсяг 45 с.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*